

MISCELLANEA

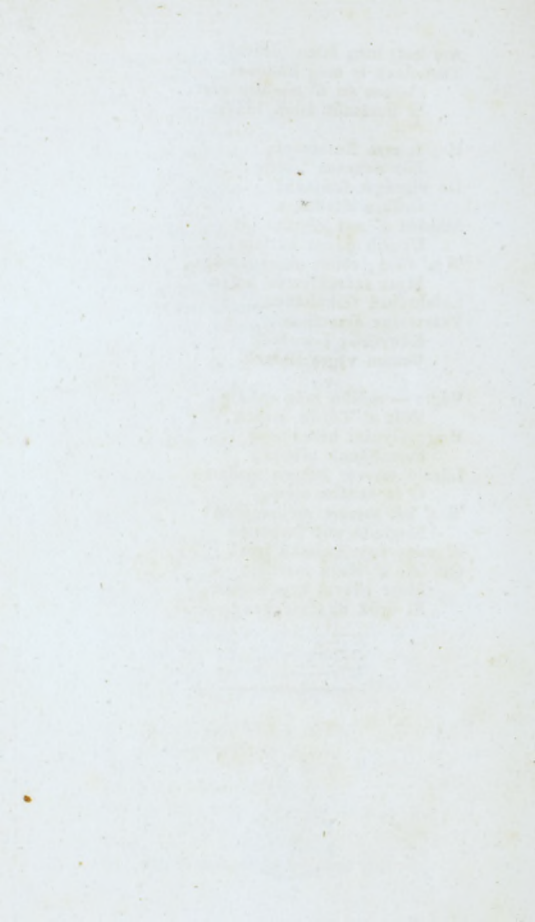
63*

Handwritten text, possibly "H. J. G."

819 476

— 522

OSZK

AZ IFJÚ SZÓSZÓLLÓK
GYŰLÉSE
A' NYELVEK ÜGYÉBEN
MOHÁTS MEZEJÉN

EGY
DRAMATIZÁLT BESZÉLGETÉS
SZABAD JÁMBUSOKBAN

EGYMÁST VÁLTVA
24 LANTOS ÓDÁVAL
EGY FOLYÓ BESZÉDDEL

AZ 1814diki ZAVAROS IDŐKHÖZ
ALKALMAZTATVA.

ÍRTA
CZINKÉ FERENTZ
JÁDZOTTA
AZ AKADEMIAI
NEMES TUDÓS IFJÚSÁG

PESTEN
A' KIR. UNIVERSZITÁS
PALOTÁJÁBAN
AUGUSZTUS 8. 1819. HARMADSZOR

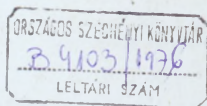
BUDÁN
NYOMTATÓDOTT A' KIR. UNIVERSZIT. BETŰJIVEL

Linguarum diversitas alienat hominem ab homine , et
propter solam linguarum diversitatem nihil prodest
ad consociandos homines tanta similitudo naturae!

S. August. de Civit. Dei.

819.480

A' TS. NS.

KIRÁLYI. MAGYAR. UNIVERSZITÁS.

PRÉZESSE.

Ö. EXCELLENTZIÁJA.

A' NAGYSÁGOS. REKTOR.

AZ. AKADÉMIAI. MAGYISZTRÁTUS.

A' NÉGY. KARBELI.

PROFESZSZOR. URAK.

MINT.

UGYAN. ANNYI. JÓTÉVŐIK.

TISZTELETÉRE.

A' HÁLADATOS.

IFJÚ. MAGYAR. SZÓSZÓLLÓK.

MINT.
NAGY. LELKŰ. PÁRTFOGÓJA.
MINT.
JÓ. SZÍVŰ.
ELŐLJÁRÓJI. TISZTI. TÁRSAI.
TISZTELETÉRE.
AZ. ÖREG. MAGYAR.
POÉTA.

MEGJELENT. MINDEN. RANGÚ.
(TIT.)
VENDÉGEINKNEK.
VAGY. KÉT. ÓRÁNYI.
SZÍVES. MULATSÁGOKRA.
AJÁNLOTTUK. SZENTELTÜK. ÁLDOZTUK.
EGYENKÉNT. ÉS. MINDNYÁJAN.
ÉS. NYILVÁN.
MERT.
(AZT. MONDÁ. EGY. VALAKI.)
A' MAGYARNAK.
HAZÁJÁBAN.
NEM. KELL. BÚJNI.

A' SZÓSZÓLLÓK LAJSTROMA:

A' MAGYAR

(mint előlülő, renden kívül, első és utolsó)

VADÁSZ JÁNOS ÚR.

I. OSZTÁLY.

1. A' Német SZALAY Antal úr.
2. A' Szász SZALATKAY Antal úr.
3. A' Sváb. . . . CZINKÁNT Maksa úr.
4. A' Hientz MOLNÁR János úr.
5. A' Hollandus. . . . KLIVÉNYI Jakab úr.
6. Az Anglus. . . . LOCK Godfríd úr.

II. OSZTÁLY.

7. A' Tót DUCHONY Imre úr.
8. A' Tseh SOMOGYI Ferentz úr.
9. A' Lengyel. . . . SZENTIVÁNYI Károly úr.
10. A' Rátz VOJNITS András úr.
11. A' Horvát. . . . KALMÁR Károly úr.
12. Az Orosz CSIKI János úr.

III. OSZTÁLY.

13. A' Frantzia . . . JAKAB Mihály úr.
14. A' Spanyol . . . BENE Ferentz úr.
15. Az Olasz . . . GINDL József úr.
16. Az Oláh . . . GÁZSY László úr.
17. A' Tzigány . . . BIBÓ Károly úr.
18. A' Deák . . . NAGY Istvány úr.

IV. OSZTÁLY.

19. A' Görög . . . HADZSY György úr.
20. A' Zsidó . . . PLATHY György úr.
21. A' Török . . . CSEKÓ Antal úr.
22. Az Arab . . . VÁSÁRHELYI Albert úr.
23. A' Perzsa . . . KOMKA Ágostony úr.
24. A' Kína . . . ROTHKREPF József úr.

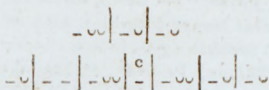
K Ö L T E M É N Y.

Az ifjú Akadémikusok, elvégezvén ismét egy oskola-esztendőt, utazni indultak, hazájok bővebb esmérete végett, 's a' mint előre kidolgozták a' szükséges plánumot, Mohátsnál gyülekeztek legelőször össze, 25-en. Egy rövid heves vetélkedés után, meg egyeznek abban, hogy ők, ezen a' Magyaroknak örökké gyászos emlékezetű helyen, majd egy nemzeti his ünnepet tartanak, 's ugyan ezt valami hazafiúi próbatétellel fogják díszesíteni, minden másféle lármás őszi mulatságok helyett, mint Magyarok, a' magyar ékes szóllásból. Bizonyos zaklató kérdést elmellőzvé (ha t. i. jobb lenne é azt a' bolondot, ha lehetne, meggyógyítani, vagy pedig szerentsés bolondságában meg hagyni, a' ki, p. o. azt képzei, hogy ő — világ ura?!) a' próbatételnek tárgyául választják a' holt 's az élő nyelvek ügyét. 24-en ugyan annyi külömbféle nyelveket védelmeznek. Röviden felel az előlülő, 's azt vitatja, I. hogy : Magyar Országban első és országló nyelvnek kell lenni a' magyarnak; II. hogy: Nem lehet ott igaz szíves szeretet, igaz szíves egyesség, a' hol a' polgárok egymást nem érthetik. 'S ám ugyan erre tzelez ama' deák jegymondás (szimbolum, elaszosan: motto). A' Magyar és a' Kína (v. Kínai) Szószólló, III-dik, a' többiek, mindnyájan, II-dik esztendőbéli Filozofusok. Az itt követhető három ódával, példa gyanánt, kedveskedünk Barátinknak. Ha tetszhettiünk a' jóknak; az ő megelégedések, örömök, — a' mi egy jutalmunk! A' Kritikusnak azt ötletem eszébe, különösen én magam, a' ki, tanításba, tanulásba, már bele öszültem, hogy az én igen kedves mottóm im e' deák (nem: latán) szavakból áll:

FUNGOR VICE COTIS.

5. A' HOLLANDUS ÉNEKE.

ARISZTOFANES:

(c = caesura, t. i. a' hol végződni kell a' szónak.)

*Belgyiom! Afrikán túl,
 Ázsián túl, a' szigetek, tengerek, a' te kalmár-
 nyelvedet értik, érzik
 furtsa szépségít, szeretik, Nífon, az Indiák is.*

Belga, tsak egy, tsak egy ex!
 Földiek, gyertek, *Magyarok*, hallani! Egy hajós dalt
 dúdolok, érdeméről.

Németek, minden tudomány régi baráti! Gyertek,
 hallani egy hajós dalt.

Isten, óh, Isten melegít; a' *Magyarok* leszállott
Istene, Ő erősít!

Áfrikán túl a' Szeretsen Tengerek, egy nagy orkán
 rettenetas dühétől,
 rengenek, 's hányják, az ijedt földet eget zavarva,
 a' szakadott vitorlát.

A' nagy árbotztzal ropogó gállya tsak egy maroknyi
 népe, tsak ötven ember,

férjfi-homlokkal szalad, a' bérohanó vizek közt,
 a' kapitány szavára,

száz vitéz munkát örömet tenni. Beteg barátjok
 fekszik amott: „*Vigyük ki!*“

Negyvenen futnak. De, hová? merre? midőn magával
 jót-tehetetlen a' nép!

Hah, reped, ketté reped a' gállya! *Megállanak, még,
 egyszer ölelni egymást* —

oh, ha van festék, vagy etset, ezt te, te fessd, *Apelles!* —

egy jeladásra — *halni* —
mert reménység nints! „*Nosza most!*“ a' kapitány kiáltja:
„*Most, fiam!*“ — Lesillyedt,
a' fenyő deszkát lenyomó terhe miatt, az úszó
bástya; tizenhat ágyú,
negyvenöt *Ciklops*; *Palinúr*, a' kapitányt ölelve!
Kép, nagy —! Öten kiúsztak,
egy homok tsúttsán, 's noha nem fűtenek itt kementzét,
egy megölő kementze
lángja szellőjét lehelik, matska-majom 's oroszlány
kölykeivel tsatázva.
A' *Jeges Tengert*, a' *Hegyes Bértzek* *) örök jegét, ezt
lakni, tovább evezni —
a' midőn a' szél iszonyú jég-palotákat űzve,
jég-hegyeket hasítva,
jádzik a' kámpúlt szem előtt — fázni, nem enni főttet
hónapokig; ha szükség,
a' zajos tenger fenekén küzdeni tzethalakkal,
küzdeni 's futni versenyt
jégi medvékkel — *Magyarok!* — mind ezek annyi tréfák,
belga vitézeinknek.
E' tsudákat kik tehetik? *Belga matrózok*, ők, egy
nemzeti nyelvek öntvén
lelhet, a' jég 's tűz közepett, húnyt *elejikbe* hajdan,
gyermekükbe most is!
Németek! Nints szebb, hathatóbb ága beszédeteknek.
Rajta! Tsak ezt vegyük bé,
ezt, tsak a' belgát, Magyarok, győzni világot evvel!

*) *Spitzberg.*

6. A Z A N G L U S.

A L K É U S.

u - | u - | c | - u u | - u u
 u - | u - | c | - u u | - u u

u - u | - - - | u - u

- u u | - u u | - u | - u

„ Azt a' nagy embert, a' kit az értelem,
 „ az ész vezérel, 's állhatatos tanáts,
 „ azt semmi nem rettentí, nem tűz,
 „ nem vas, ezer buta zűrzavar közt;
 „ sem fergeteg, sem tengeri háború,
 „ sem a' nagy ISTEN ményköve zápora.
 „ Bátran megáll, 's majd úgy, ha ég föld
 „ özveszakad, tipor omladékin.“ *)

A' Belga, Német, Frantzia, vagy Spanyol,
 minden hatalmas hajdani nemzetek,

ez egy tsudával: bölts tanátstsal,
 észszel, haladtak, az élet útján,

fellyebb, az égig. — Büzke Britannusok!

Ez egy tsudával mérik, — az Indiák,

az öt világ borsát, aranyját,

gyöngyeit, a' ti hajóitokról,

nagy hasznatokkal, Féz, Filadelfia,

Golkonda, Párizs, Béts, Babilon, Peking,

's végtére — triplázott kamattal —

csak, ha marad — Buda, Pest, azoktól!

*) Horátzius, III. K. 3, óda.

Rómát, Athénást, emlegetik sokan.

Hol vannak? Oh, Sors nagy keze! Két futó
nagy tsillag, eltűnt két lidértztűz!

Füstje mutatja — veszett szikráját.

Sírunk *Mohátsnál*? Oh, van okod, Magyar!

Egyik *Lajossal* fekszik amott — hazád
nagy része! Fájd ez, fájd — hazám, oh!

'S ám, az egész veszedelme nem fájd?

Örök dühösség rengeti a világ

nagy tengelyét. 'S oh, földiek, ész, tanács,

Cselyébe sillyedt, egy *Lajossal*?

Belga barátom! Eredj — aludni!

A' *Jó Reménység*, tudd meg, ez — a' miénk:

dús *Indiákkal, Málta, 's a' Herkules*

Szorossa — hány nagy kúltsa minden,

száraz, vízi, kereskedésnek,

kintsnek! — kezünkben vannak. Az új hadak

kotzkáji —? *Nékünk a' revolútsziók*

hasznunkra vóltak. Példa szükség?

Büzske Británna, mint királyné,

bátran mosolygott, köszikla trónusán,

a' tengerek közt — *állhatatos tanács,*

ész, egyetértés, kö erősség,

értz akarát, vezetik hajójit —

midőn az *orkánt* látta dühödni, kö-

sziklája környül, ellene, 's őt világ

ellen — mosolygott a' királyné,

's lába alatt hever — a' nagy *orkán!*

'S e' nagy királyné nyelve —? Tanúld, világ,

ha győzni készülsz! Tudjad: *az anglus ez!*

Nyelvével együtt jár hatalma.

Győzni szeretsz? Magyar! Ezt tanúld, ezt!

17. A' TZIGÁNY ÉNEKE.

HIPPONAX.

Az első vers szabad jámbus.

A' 2dik: — ∪ — | — ∪ — | ∪

A' 5dik: ∪ — | ∪ — | ∪ — | ∪ ∪

(*Tzigányosan ejtve a' szót.*)

Egy kis mesével kezdem úri lantomon,
tzimbalom, a' te tzigány

nótádat egyszer zungani!

Egy József — óh, uh, tzondra változó világ! —
angyali nyelvemet is

tíltotta. Náné hasna, la!

(*katzagás.*)

Mi haszna tíltjuk, a' mit a' szokás szeret?

József alatt, Magyarok,

ébredni kezdett — a' Tzigány!

(*tapsolás.*)

Egy nagy Vitz' Ispány — a' mesém nem költemény —
a' kuvaszok kötelén

hurtzoltatott ötven Tzigányt.

Rémülve néztük a' kemény bilintseket,

's a' kötözött hegedűt,

szép Sára hátán, a' pörölyt.

(*nem tzigányosan.*)

„Mit tettetek, ti? Hát mi a' parantsolat?

„Szép, Faraó hada, ti!

„'S te, vajda —! Sarhantyú tsörög

„vén lábadonn, e' tzipra telekes botskoron?

(*katzagás; pauza.*)

„Vajda! Felelj röviden.“

Így — a' Vitz' Ispány, mérgesen.

(*környül tekint; nagy haraggal.*)

Katzagtok? Oh, hát — *Devla* sújtsa ménykövét!
(*pauza; mintha szégyenlené haragját.*)

Ejj, la, te *Rofni*, felelj!

(*az előlülőhöz fordulva.*)

A' Rofni, gondold, mit felelt!

(*zigányosan.*)

„*Szalonna soha nem leszz kutyából: tudjuk azt.*“

Miska felelte, nem én.

(*maga lábát nézi, talpát tsussogtatva.*)

„*Hajj, tsisz - tsosz! Azt nem türhetem!*“

(*tapsolás*)

„*Nem botskor — úri tsizsma, sarkantyú - taréj*

„*illik — az úri zsigány*

„*bokára, jó Ispány uram!*“

Ezt *Miska*. 'S itt egy vén huszár, vagy porkoláb,
nem kutya - tsontra tsapott,

egy *kantsuhával*. „*Jaj bokám!*

„*Jaj, binga!*“ Így sír *Miska*. „*Ked miért tsapott?*“

„*A' titulust ne tseréld!*

„*Azt mondd: Vitz' Ispány — vén more!*“

„*Haj — porkoláb — dú! Több az Ispány, mint Vitze?*“

Nagy hahotára fakadt,

hajdú, *Vitz' Ispány*, Vármegye,

(*sokan katzagnak.*)

Katzagtok?

(*az előlülőhöz, szomorú tekintettel; ettől kezdve, végig, már nem zsigányosan.*)

Én, jó földi, nem katzaghatok.

Büzke hazánkra tekints!

(*környül néz, fogait tsikorgatva.*)

Tsúf néktek — a' Zsigány neve!

(*neki hevülve; nagy érzékenységgel.*)

Jó földiek! Sír bennem a' lélek; midőn

új *lahosinkra* vetem

könyűbe lábbadt két szemem.

Tréfás mesémre, bús mesém következik:

Cyászba borúlva sohajt

az új lakos, 's az új Magyar!

Virgontz beszédű, nagyra termett szép eszű
hajdani bajnokaink!

Oh, itt — *Mohátsnál* is rohad,

Égyiptom, egyik ágad, őseim között!

És mi — gyalázni merünk

egy népet? a' ki úgy szeret!

Nagy - Idát siratják, századok után, még ma is!

A' mi hazánk fiai —

hibánk miatt véreztek ott!

Hogy néha tsípnek? Földiek! Nem ők magok —!

Mit tegyen a' nyomorúlt?

ha nints kenyér, ha nints dolog!

Henyélni szoktak? Rosszsz paraszt minden Tzigány?

Itt — elejinket okozd,

's a' *kantsukát* — *Ispány* uram!

Ne tedd paraszttá; bánj szelídebben vele!

Páltza, *deres* — *nem az ő*

rezgő - inához illenek.

Midőn kilentzvent is kiáll nem egy betyár

a' *Bakony* erdejiből:

kilentz alatt, harmintz alatt —

bár markos, izmos, sok Tzigány — halál fia!

A' *filigrán*, retze - mű,

ezüst, arany - mű, mind ezek,

's más több hasonló módi pepetselés, tsetse,

bábu, Tzigánynak ezek,

ezenek, Tenéked, jó HAZÁM, —

adj néki módot — két fekete tenyere között,

hírt, nevet, annyi tsudát

szülnének —! Ah, tsak álmodék!

Mi lehetne, mi nem?! Az ő egész természetét
festeni — nintsen időm.

Rekeszsze két etset - vonás:

Soha egy Tzigánynál látni, ló - tsíszárt, nagyobb,
jobb *Cicerót* ne keress!

Megszűnt ez is, meg — mert tilos.

E' kis tsereberéd — itt, Tzigány, kevély lehetsz —
úri kezekre szorúlt:

most új Tzigány — sok his nagy úr!

Jaj, megvetett nép! A' kemény Sors mit hagyott?

Tsak hegedű, halapáts,

most a' te fényes virtusod!

Fillentek. Egy van hátra. No, mi? Fő érdemed.

Ezt te, magad se tudod.

Tust rántva, súgd ezt Bandinak:

Ki mutat tsak egygyet 7000 Tzigány közül,

a' hi Magyar ne legyen?

Számolhat így — minden lakos?

Ezt súgd te, vagy rikkantsd, ha kell, rossz Bandinak.

Földes urad — ki nem üz,

azért se — mert mulattatod.

Várj jobb időket, hív lakos, hív új Magyar!

E' titulust ne tseréld.

Szived magyar, 's ez — üdvözt!

APÁTUR. ÉS. KANONOK.
 FÖTISZTELENDŐ.
 KORBÉLY. MIHÁLY. ÚRHOZ.
 Ö. NAGYSÁGÁHOZ.
 MINT.
 A' KIRÁLYI. UNIVERSZITÁS.
 EGYSZERI. REKTORÁHOZ.

Elhagytál; de közöttünk leng e' *nemzeti Lélek*,
 a' melly mejjed alatt megnemesülve dobog.
 Mint egy lengedező szellő, jádzodni fülünkön,
 néha — midőn aluszol — Pestre, Budára, repül.
 'S ezt TE, *magad se tudod?* De, nem álmot hüvelyezünk ma.

Vedd. Magyarán szóllok: *Szikra parányi; de gyújt.*
 Mint ISTEN, mikor a' vizeken lebegett — tsuda-tévő
 lelki erőd esmérđ — *egy szavad, íme, terem!*
Hol tartsunk az idén, ezt kérdém, nemzeti próbát?
 hogy Rektor vóltál: *Oskola több van üres.*
 „Mit?” tüzesen felfortyantál — „*A' nagy palotában!*“
 E' választ adtad. „*Nem magyar a' mi hazánk?*“
 Ezt tetted hozzá, 's a' fejtést. Oszlopot állít
 a' nemes Ifjúság, 's homloka dísze — szavad.
El ne felejtsd! A' jók értik, 's velem érzik az Ifjak.
 Egygyet kér szolgád, *Czinke, hogy: El ne felejtsd!*

